

Skildring av Skurugatan

Återutgivning av text från 1873

En gratis publikation från
e-boksbiblioteket.se

Skildring av Skurugatan

— Återutgivning

av text från år 1873

av H.A.W. Ln

(Hans Anton Westesson Lindehn)

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-233-6

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa mer om den märkliga naturformationen Skurugatan i Småland.

Du får veta mer om de många myter och sägner om troll, mystiska föremål och rövare som berättats om Skurugatan i hundratals år.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Skurugatan". Texten publicerades under signaturen "H.A.W. Ln." (1826–1884).

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket i december 2016.

Du får gärna länka till den här e-boken eller skicka vidare e-boken till vänner och bekanta. Du får till och med ladda ner den och sprida den vidare på din egen sajt eller blogg – men då kan vi inte göra eventuella ändringar, rättelser eller kompletteringar.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av Skurugatan år 1873

Den här texten publicerades ursprungligen år 1873 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Skurugatan". Texten publicerades under signaturen "H.A.W. Ln." (1826–1884).

Och Thor sig reste på knakande vagn så hög,
Och fyllde bältet med åskor och blickade mulen.
Fram öfver bron det vrenskande spannet flög
Och gnistor stänkte, som stjernor från lågande hjulen.
Han högg sin Mjolner i fjällen: der blef en dal.

Asatiden af Tegnér.

Den vidsträckta bergsplatå, hvilken under namnet Småland är den högst belägna af Sveriges sydliga landskaper, och från hvilken vattenrika floder i alla riktningar hasta sitt lopp mot kusterna, har sin största höjd i den landtrygg, som i öster och sydost från Watterns sydliga strand lyfter sig ända till 1730 fot öfver hafvet. Den stam, som af ålder här fästat sina bopålar, har i kampen mot en karg natur utbildat sig till ett sträfsamt, försakande och kraftigt slägte,

idogt i fredliga förvärf och oförskräckt i striden. Kärt håller det minnet af de fäder, som en gång kämpat för och trampat den torfva, från hvilken det nu sjelf hämtar en sparsam skörd; kära håller det sång och saga, fostrade af den fantasi, som finner en ständig näring i barrskogarnes sällsamma sus, i dånet från de talrika forsarne, i anblicken af de jättelika stalper, som kasta sina skuggor öfver insjöarnes mellan bergen undangömda vattenspeglar. Med hela sitt hjerta hänger smålänningen fast vid det land, der han först såg dagen, för honom »med moar, fjäll och skär ett guldland dock det är». Denna hans kärlek till sitt land har också i de omgivande landskaperna blifvit till ett ordspråk och gifvit anledning till, bland andra, den skämtsamma historien om »Traherys Petter», som inbjuden till himlen längtade derifrån till »Wernamo marknad».

Till de högst belägna trakter inom Småland hör Wedbo härad, hvars omgivande bergskedjor göra det till en svensk alpdal. Enligt någras förmenande läser det fordom hafva varit ett sjelfständigt fylke med Ekesjö till hufvudplats. De märkligaste höjderna härinom äro Soåsen, Klinta, Kråk- och Skuruberget, och det är till det sednare vår konstnär förflyttat oss genom att framställa en afbildning derifrån af den märkliga naturföreteelse, som under namn af Skurugatan fäst vid sig så många folksägnar och med hänseende till sin tillkomst gifvit upphof åt mångfaldiga olika gissningar, på en tid, då man hellre tog fantasien än vetenskapen till råds.

Skurugatan, belägen ungefär en mil öster om Ekesjö, är en stor remna i den här framgående höga bergåsen. Gående i nästan rak riktning med en längd af vid pass en åttendedels mil, har den en bredd som varierar mellan trettio och åttio fot, samt ett djup från sjuttiosex till etthundra nittio fot. »Gatans» ena vägg bildar liksom fotställning-

en till den härifrån sig kägelformigt upptornande öfre delen af berget — *Skuruhatt*¹ — från hvars högsta punkt man har en vidsträckt utsigt öfver den omgifvande nejden och kan vid klart väder räkna ända till sju kyrkor i den ej särdeles tätt bebyggda trakten. Gatans eller remnans botten går »backe upp och backe ned», men dessa »backar» bestå af en otalig mängd stenar och klippblock af större eller mindre omfång. Vid gatans ena ända, den ur berget utmynnande, är en sådan backe, öfverst på hvilken hvilar ett mäktigt och ganska reguliert klippblock af nästan kubisk form kalladt *Predikstolen*. Tätt bredvid denne, men djupare ned, bilda några andra, vildt hopvräkt klippblock en fördjupning eller grotta — stor nog att kunna rymma två à tre personer — hvilken i analogi med föregående egendomliga benämning fått namnet *Sakristian*.

Skurugatans dimensioner äro, såsom man af de anförda siffrorna kan finna, betydliga, och det helas likhet med ett människoverk af jättelika proportioner tilltalar mäktigt inbillningskraften. Ej underligt då, att i fornda dagar det mindre upplysta antiqvariska nitet här funnit ett tacksamt föremål för sitt bemödande att lokalisera en mängd sägner och velat i detta se ett verk af Thors väldiga hammare eller af de med asarna i strid liggande jättarne, som »bodde i bergets salar», och hvilkas qvinnor till och med voro i stånd att med sina fläteband kasta stora klippstycken milslånga vägar. Att det kunde vara ett verk endast af naturkrafterna, var svårt att förlika med den tidens föreställningssätt, hvilket i allt ovanligt ville se ett verk af öfvermenschliga väsenden.

1 Någonstädes hafva vi sett följande fullkomligt oriktiga uppgift: »öfver remnan ligger ett klippblock, kalladt *Skuruhatt*».
Red. anm.

Grefve Eric Dahlberg, som år 1696 lät undersöka Skurugatan, har i sin *Suecia antiqua et hodierna* lemnat några små geometriska teckningar af den samma i genomskärning. De sägner om den, som då voro gängse, äro hufvudsakligen meddelade af en hans samtida, regementsqvartermästaren Rudbeck, »hvilken lemnat så många fabelaktiga berättelser om landets antiqviteter», och dessa sägner finnas förvarade uti de i Upsala bibliotek befintliga Palmskiöldska samlingarne. Såsom karakteristiskt för den tidens naiva åskådningssätt må ur dessa samlingar följande anföras om Skurugatan.

»En mil från Eksjö stad i villande skogen finnes ett fast underligt och uti hedendomen med trollahänder uppmuradt monument, hvilket sig mera än en half fjerdingväg in i berget sträcker, bestående af en stor och ganska hög stenmur, hvars höjd synes öfver skogstopparna in uti Eksjö stad. Af så stora stenar är den sammanfogad, att de aldrig äro med människohänder ditbragte, utan äro, såsom för ögonen synes och af gamla män berättas, samme murar af någon trollkämpe uppförde. Emellan dessa är liksom en gata ända fram till berget, der muren stannar och omöjligt är för någon man att inkomma i gatan utan genom den öppning, som är på ena ändan. Inuti finnas många hål och mörka rum, der skogsröfvere så i fordna tider som i dessa sednare hållits och en hop kyrkotjufvar nyligen sig gömt. Berättas ock derhos, att i berget dit denna långa gata löper skola vara åtskilliga stora och mörka rum och våningar, och skall en förveten bonde ha gått derin för få år sedan. Då han var kommen inom de mörka rum, träffade han på en smedja, hvarest hammare, städ, tänger, härd och bälgar samt eld i härden var att se. Men när han en liten stund detta beskådat, hörde han ett förhiskeligt gny och dunder i berget, och som han då förmente att husbonden var hemförväntandes fann han

för sitt bästa att skynda sig dädan, glad att slippa helskinnad ut. Man kan af ingen historia erfara hvem denna stenbyggning uppfört, dock synes antagligt, att den uti Oden den förstes tid, mera än 1000 år före Kristi födelse, blifvit af någon trollkämpe byggd för dåvarande afgudar, hvilka skurugudar benämndes och i den så kallade sakristian förvarades. Enligt Eddan blef porten aldrig färdig. Skur är efter gamla götiska språket det samma som skjul. Skurugatan betyder således en betäckt eller hvälfd gata, och skurugudar kallades de gudar, som sutto i öfvertäckt hus. Bland andra fabler om denna märkliga gata är äfven den, att en ko skall i gamla tider ha varit bunden vid en stor sjö, Bosjön kallad, en mil derifrån, och när samma ko ändtligen blef lössläppt har hon af lust gjort ett så väldigt språng, att hon hann fram till berget och under sitt springande genom det samma så separerade och åtskilde det, som ofvantill förmäldt är.»

I Palmskiöldska samlingarne omnämnes visserligen äfven att en kapten de la Vallée varit af den meningen, att Skurugatan vore ett verk af naturen och tillkommit derigenom att berget remnat. Men denna förnuftiga åsigt synes ej hafva varit den tidens fornforskare i smaken, att döma af deras bemödanden att uppvisa orimligheten i ett sådant antagande. Bland andra af dem anförda skäl häremot, är äfven det, att remnans ena sida är slät, men den andra ytterst skroflig och ojemn. Detta låter emellertid lätt förklara sig derigenom, att de stenmassor, som betäcka gatans botten, nedrasat från den ena sidan, hvars yta på så sätt fått ett utseende, som ej har någon motsvarighet till den andra sidans. Hvad beträffar namnet, så är detta säkerligen icke att härleda från ordet skjul utan från skur eller skåra, hvilket förekommer äfven i andra ortnamn, till exempel i Skurusund, och här tydligen betecknar en af naturen sjelf åvägabragt genomskärning

i berget.

Att i en tid långt före all historia berget vid någon naturrevolution remnat och sålunda Skurugatan uppstått, lärer väl ingen nu mera betvifla, och något spår af människoverk förefinnes här för öfrigt ej. Vidskepelsen och okunnigheten befolka henne ej längre med inbillningens töckengestalter, skurugudarne äro för länge sedan förjagade ur sin sakristia, och vår tids vetenskap kastar nu mera öfver detta, som öfver andra fantasien tilltalande naturföreteelser, sitt klara ljus. Men detta gör endast att vi med desto oskymdare blickar kunna betrakta ett fenomen, som måste väcka vår beundran för naturens väldiga krafter.

På gatans botten träffas en mängd växter, mest lapplandsväxter, och lärer äfven en särskilt art af smultron der hafva påträffats. Af buskväxter finner man kungsbär, hallon och hassel, och såsom af teckningen synes, uppskjuta här och der i remnorna furor och granar.

En vandring igenom denna gata, mellan dess tornhöga väggar, är sannerligen icke en bland de beqvämaste, och det är en gängse sägen, att man för en sådan måste vara beredd på att utslita ett par halfsulor. Också bilda de på gatans botten om hvarandra kastade blocken en stenläggning för sagans jättar snarare än för vanliga människor. Men den, som älskar att se det storartade i naturen och uppfriska sin fantasi vid betraktandet af dess sällsamma danelser, skall säkert icke ångra att hafva gjort en promenad genom Skurugatan.

H. A. W. Ln.

Parti af Skurugatan i Småland.

(Teckning af C. S. Hallbeck.)

Viktiga ord och personer

Dahlberg, Eric.

[1625–1703] Svensk arkitekt, militär och politiker. Är mest känd för sitt historiska verk ”Suecia antiqua et hodierna”.

Fjerdingsväg.

Gammalt svenskt längdmått som motsvarar 2 672. En fjerdingsväg var en fjärdedels gammal svensk mil.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Hallbeck, Carl Svante.

[1826–1897] Svensk illustratör från Göteborg som startade Ny Illustrerad Tidning. Flyttade till USA på 1860-talet som tecknare för Svenska Familj-Journalen. Var framför allt specialiserad på avbildningar av städer samt historiska byggnader och platser.

H. A. W. Ln.

Pseudonym för den svenske läraren och journalisten Hans Anton Westesson Lindehn [1826–1884]. Växte upp i Skåne och arbetade länge som lärare. Emigrerade till Philadelphia på 1870-talet och började en ny karriär som korrespondent för flera svenska

tidningar, bland annat tidskriften Svenska Familj-Journalen. Var en av sin tids främsta schackspelare och vann flera segrar som fortfarande studeras inom schackvärlden.

Palmskiöld, Elias.

[1667–1719] Svensk tjänsteman och arkivarie. Palmskiöld tjänstgjorde vid Riksarkivet. Han är framför allt känd som en av de främsta svenska bok- och handskriftssamlarna. Hans samling köptes år 1724 av Uppsala universitetsbibliotek.

Rudbeck, Olof.

[1630–1702] Svensk vetenskapsman. Gjorde stora insatser för medicinen genom upptäckten av lymfkärnen. Grundlade en botanisk trädgård i Uppsala och började också ge ut ett samlingsverk över Sveriges alla växter. Är i dag mest känd för verket "Atlant" där han försöker bevisa att Atlantis låg i Sverige.

Stalp.

Äldre ord som betyder "brant" eller "stup".

Tegnér, Esaias.

[1782–1846] Svensk biskop, professor, poet och författare. Var ledamot i Svenska Akademien från 1819. Är mest känd för verken "Svea" (1811). "Frithiofs saga" (1825) och "Karl XII" (1818).

Vallée, Jean de la.

[1624–1696] Fransk arkitekt verksam i Stockholm. Hans mest kända verk är Riddarhuset, Karlbergs slott, Runsa slott och Katarina kyrka.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)